

w 1962 r., ostatnio w 2006 r. w czasie międzynarodowego sympozjum poświęconego jubileuszowi pięćdziesięciolecia WN. W naszych wydawnictwach publikowała swoje artykuły. Najbardziej chyba jednak istotne jest, że jako jedna z nielicznych badaczy zagranicznych znała z autopsji materiały z polskich znalezisk i uwzględniała je w swoich pracach – zarówno tzw. półbrakteaty z Hedeby, jak i naśladownictwa monet anglosaskich. Interesowała się naszą literaturą naukową i z uwagą śledziła nowe odkrycia monet.

Żegnamy Britę Malmer z prawdziwym żalem. Będziemy ją pamiętać nie tylko jako wielką uczoną, ale również jako pełną wdzięku i życzliwości w stosunku do ludzi wielką damę.

Stanisław Suchodolski

Xavier Lorient
7 września 1941 (Paryż) –
2 stycznia 2013 (Paryż)

Xavier Lorient odszedł 2 stycznia 2013 r. o świcie. Jego przedwczesna śmierć pogrążyła w smutku, poza kręgiem najbliższych przyjaciół, także całe nasze środowisko akademickie i naukowe. Mimo nawrotu choroby, z którą walczył od

dwóch lat z uporem i bez rozgłosu, do końca listopada pozostał wierny swej pracy i cotygodniowym spotkaniom, w których wszyscy uczestniczyliśmy.

Cała kariera uniwersytecka Xaviera Lorienta związana była z Sorboną, uczelnią niesłychanie mu bliską. Trafił tam pod koniec burzliwego okresu roku 1968, po zakończeniu nauczycielskiego kontraktu w Tunezji, w byłej Afryce Prokonsularnej, którą przemierzył wówczas wzdłuż i wszerz, i która wywarła przeźmożny wpływ na jego późniejsze badania. W 1970 r. został asystentem André Chastagnola kierującego wówczas katedrą historii rzymskiej na uniwersytecie Paris IV. Od tej chwili, przez długie lata, panowie darzyli się niezmiennie szacunkiem i przyjaźnią. Xavier Lorient umiał w tym czasie godzić swe obowiązki dydaktyczne – a oddawał im się ze znanstwem i niewątpliwą pasją – z uczestnictwem w seminarium epigraficznym znakomitego profesora, Hansa-Georga Pflauma, na które uczęszczał od 1962 r. w École pratique des Hautes Études. W tej wielce szacownej uczelni zainteresował się wkrótce jeszcze inną dziedziną – numizmatyką, którą wykładał Jean Lafaurie. Xavier Lorient zgłębiał wówczas tajemnice Biblioteki Narodowej, a do działów, które zwykle odwiedzał, dołączył Cabinet des Médailles. Bywał tam często, nawet bardzo często, ale nie po to, by studiować eksponowane okazy monet, lecz żeby badać z uwagą i niesłychaną cierpliwością ich rękopiśmienną dokumentację i archiwalia.

W tym samym roku, w którym przyjął propozycję asystentury u André Chastagnola, w 1970 r., został wybrany członkiem Francuskiego Towarzystwa Numizmatycznego, którego prezesem był Hans-Georg Pflaum. Całkiem bezinteresownie i odpowiedzialnie piastował kolejne funkcje, nie uchylając się od żadnej z nich, by

w 1985 r., na dwa lata, objąć stanowisko prezesa.

W ramach działalności stowarzyszenia wygłosił co najmniej siedemdziesiąt referatów, publikowanych systematycznie na łamach „Bulletin de la Société française de Numismatique”. Dla „Revue Numismatique” napisał dwanaście artykułów i zamieścił tam liczne sprawozdania. W 1981 r., wspierany przez Héléne Huvelin, ówczesną prezes Francuskiego Towarzystwa Numizmatycznego, i we współpracy z Danielem Nonym rozpoczął wydawanie *Corpus des Trésors Monétaires Antiques de la France (TAF)*, pracując ze skupieniem nad weryfikacją tekstów i korektą kolejnych tomów. Jego nazwisko figuruje pośród autorów czterech tomów tego monumentalnego dzieła.

Szczególnym zainteresowaniem Xavier Lorient darzył zagadnienie pojedynczych znalezisk złotych monet. W 1988 r. przygotował dla księgi pamiątkowej na cześć Aleksandra Jeločnika czterdziestostronicowy artykuł zatytułowany *Trouvailles isolées de monnaies d'or romaines dans la province de Rétie (Ier–Ve siècles)*. W tym samym roku wygłosił w Société Nationale des Antiquaires de France referat na temat *Trouvailles isolées de monnaies d'or romaines faites en Bretagne*. Zbierał już wówczas, we współpracy z Jeanem-Pierrem Callu, dane dotyczące znalezisk złotych monet rzymskich z rozległych terenów prowincji galijskich i germańskich. Przedsięwzięcie to zaowocowało w 1990 r. publikacją liczącą blisko sześćset stron pracy zawierającej dokumentację 1868 monet wybranych po drobiazgowej analizie informacji bibliograficznych, często niepełnych i mało precyzyjnych. Praca ukazała się w *Cahiers Ernest Babelon 3* pod tytułem *La dispersion des aurei en Gaule romaine sous l'empire*. Od tej chwili zjawisko obie-

gu złotych monet, w perspektywie miejsca i czasu, zyskało solidne podstawy statystyczne pozwalające na dalsze studia historyczne. Xavier Lorient nie spoczął jednak na laurach i przez następne kilka lat nieprzerwanie prowadził dalsze poszukiwania. We współpracy z Rogerem Blandem wydał w 2010 r. cenną pracę *Roman and Early Byzantine Gold Coins found In Britain and Ireland*, wyróżnioną rok później przez *Académie des Inscriptions et Belles Lettres*. Zamieszczony w niej aneks publikuje 231 kolejnych znalezisk z Galii i sześć z Recji. W ciągu najbliższych miesięcy ukazą się kolejne dodatki, których wydania Xavier Lorient niestety już nie doczekał.

Xavier Lorient był jednak przede wszystkim historykiem. Nadal odwołujemy się do jego artykułu *Les premières années de la grande crise du IIIe siècle* (ANRW, 1975, s. 657–787). W równej, a być może nawet większej mierze niż numizmatyka, źródłem, które bezustannie wykorzystywał, była dla niego epigrafika. Z ogromną erudycją i właściwą sobie starannością zinterpretował liczne inskrypcje i zespoły inskrypcji, które stały się przedmiotem wielu publikacji. Ograniczę się do przypomnienia, że będąc otwartym na wszelkie nowości w dziedzinie technik informatycznych i nowych sposobów przekazywania wiedzy, Xavier Lorient zgodził się współtworzyć i weryfikować bazę danych dotyczących ekwickich prokuratorów, bazę stworzoną przez Ségolène Demougin. Wiemy skądinąd, jak wiele zagadek i nieprzewidzianych trudności spowalniających tok pracy może pojawić się w trakcie badań nad karierami rzymskich urzędników. Prace te dobiegają dziś końca. Niestety, Xavier Lorient nie podzielił już z nami radości z ukazania się w najbliższym czasie ogólnodostępnej wersji cyfrowej owych *Fastes procuratoriens*.

Xavier Lorient był niezwykle skryty, często jedynie przypadek sprawiał, że dowiadaliśmy się o jego zamiłowaniach wykraczających poza Historię. Był między innymi wybornym znawcą świata zwierzęcego, ale też zapalonym kinomanem. W tej ostatniej dziedzinie zgromadził wyjątkowo bogatą i cenną dokumentację.

Xavier Lorient był człowiekiem prawnym, równie zasadniczym w wymiarze moralnym co intelektualnym. Nie sprawiał jednak wrażenia osoby surowej i nieprzystępnej. Przeciwnie, był uprzejmy, równoważony, niesłychanie życzliwy i zawsze gotów służyć swą wiedzą i czasem. Dlatego też zdobył ogromny szacunek i zaskarbił przyjaźń całego środowiska, które dziś bardzo boleśnie odczuwa jego nieobecność.

Claude Brenot

Przełożyła Katarzyna Bartkiewicz

Konferencja w Wilnie dedykowana Mykolasowi Michelbertasowi

W dniach 8–9 listopada 2012 r. odbyła się na Uniwersytecie Wileńskim siódma Międzynarodowa Konferencja Pamięci Jonasa Puzinasa. Nosiła ona tytuł „Okres rzymski w regionie Bałtyku” i była dedykowana profesorowi Mykolasowi Michelbertasowi, wybitnemu numizmatykowi antycznemu i archeologowi, członkowi kolegium redakcyjnego Wiadomości Numizmatycznych, z okazji jego przejścia na emeryturę. Profesor Michelbertas był wieloletnim pracownikiem i dyrektorem Katedry Archeologii Uniwersytetu Wileńskiego, gdzie wykładał archeologię i numizmatykę starożytną.

Sylwetkę profesora i jego działalność na niwie archeologii okresu rzymskiego

przedstawił prof. Algimantas Merkevičius, obecny dyrektor Katedry Archeologii UW, zaś zasługi na polu badań monet antycznych zaprezentował Vytautas Aleksiejūnas, od niedawna pracownik Ministerstwa Kultury Republiki Litwy. W trakcie konferencji zostały przedstawione dwa referaty numizmatyczne: Prof. Michelbertas omówił nowo odkryty, interesujący depozyt monet rzymskich ze środkowej Litwy, zaś Aleksander Bursche i Anna Zapolska mieli wystąpienie dotyczące znalezisk rzymskich monet na południowym wybrzeżu Bałtyku.

Profesorowi Michelbertasowi zostały przekazane gratulacje i prezenty od rektora Uniwersytetu Warszawskiego, bratniej uczelni Uniwersytetu Wileńskiego, i dyrektora Państwowego Muzeum Archeologicznego, w tym okolicznościowy medal wydany z okazji dziewięćdziesięciolecia powstania Państwowego Grona Konserwatorów Zabytków Przedhistorycznych.

Aleksander Bursche

III Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Pieniądz i banki na Pomorzu”

W dniach 17–18 stycznia 2013 r. w Sali Renesansowej Ratusza poznańskiego miała miejsce III konferencja z cyklu „Pieniądz i banki”, tym razem pod tytułem „Pieniądz i banki na Pomorzu”. Patronat nad konferencją objęli: prezes Narodowego Banku Polskiego, marszałkowie województw pomorskich, prezydent miasta Poznania i rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Do komitetu organizacyjnego weszli przedstawiciele wszystkich instytucji mających swój wkład w przygotowanie Konferencji: